

בראשית

אלה, וכמבואר בארוכה במפרשי התורה ומפרשי המדרש.

ויש לפרש זה בשני אופנים: (א) קריאת השמות היא לתועלת האדם, שע"י השמות יכיר ויודיע את תכונות הנקראים בשם. (ב) קריאת השמות היתה בשביל הנבראים עצמם, דלפני שיש לנברא שם מיוחד הרי תכונות שלו אינן בגילוי (כ"כ), וע"י שנקרא בשם מיוחד הרי הם מתגלים וכו'. ולפי זה, השם הוא (גם) לתועלת הנקרא בשם (ו"ל שקריאת השמות עצמה פועלת גילוי טבעו ותכונותו של הנקרא בשם).

ולכאורה י"ל שזהו טעם החילוק בין הדיעות, אם קרא אדם שמות גם לדגים או לא:

להדיעה שלא קרא שמות לדגים – טעם הדבר הוא, לפי שקריאת השמות היא בשביל האדם, בשביל שיוכל להשתמש בהם וכו', וזה לא שייך (כ"כ) בדגים, וכמ"ש בחזקוניי, "דגים לא הביא כי בתוך המים הם ואינם יוצאים ואם יוצאים מתים ואין לו רד"י עליהם" [ד'–

א. "ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה" – ולא נזכרו דגים. ומצינו בזה ב' דיעות: יש מפרשים שלא קרא להם שמות (ובטעם הדבר כתב הרד"ק, "ולא זכר דג הים כי לא יתכן לפי הטבע שנתן בהם האל שיבואו לפני האדם כי אין חיותם כי אם במים וכשיוצאים מן המים ימותו, גם אין להם כלי הליכה אלא כלי השיטה", ויש אומרים שגם לדגים קרא אדה"ר שמות (אלא שלא נתפרש בקרא).

ולכאורה יש לומר, שב' דעות אלו תלויות בהגדרת ענינה של קריאת שמות. ובהקדם:

איתא במדרש שאמר הקב"ה למלאכי השרת שחכמתו של אדם מרובה משלהם, "הביא לפניהם את הבהמה ואת החי ואת העוף אל זה מה שמו ולא היו יודעין העבירן לפני אדם אל זה מה שמו (אמר) שור זה חמור זה סוס זה גמל כו".

ותוכן הענין שחכמת אדה"ר היתה שהכיר את תכונתם וטבעם של כל ה-נבראים וקרא להם שמות המורים על מהותם וטבעם של הנקראים בשמות

(7) ראה רמב"ן ובחיי כאן פסוק כ. רד"ק ומנחה בלולה פסוק יט. ועוד.

(8) ראה צפע"ג עה"ת כאן ב, יט.

(9) ראה גם פ"י בכור שור כאן. – נוסף לזה שנוגע לכמה דינים דאסור והיתר וטומאה כו'. וראה פרש"י שמיני (יא, כא): וצריך שיהא שמו חגב. פ' ראה יד, יג. ועוד.

(10) ראה נזר הקדש (השלם) לב"ר שם.

(11) כאן יט. וראה גם רד"ק שם בתחלתו. ול-העיר שבחזקוני שם מסיים, "וכל אשר יקרא לו גוי כדי שידע מעצמו להזכיר שמותם כשיצטרך להם, שאילו קרא להן הקב"ה שמות ומלמד אותם לאדם לא ה' יודע הדבר מהר וקשה לו ליכנס בדבר", והיינו דהשם הוא לתועלת האדם.

(1) פרשתנו ב, כ.

(2) ראה תוד"ה כל שיש לו – חולין סו, ריש ע"ב, שנסתפקו בדבר.

(3) רד"ק, חזקוני עה"פ ב, יט. פענח רזא פ' שמיני. ועוד.

(4) ועד"ז בחזקוני שם (כדלקמן בפנים).

(5) מדרש חסר ויתיר, הובא בתו"ש כאן (אות רסה). וראה בהנסמך שם מתנחומא שמיני ועוד, שקרא שמות "לכל הבריות" (אלא שאינו מפורש שם בנוגע לדגים במיוחד).

(6) ב"ר פ"י, ד.

[ובעומק יותר איתא בספרים פירוש „הוא שמר“, דשמו אשר קרא אדה״ר הוא שמו האמיתי והעצמי, ולדוגמא שור שנקרא שמו כך ע״ש שורשו שהם ג' אותיות שור בלה״ק וכן כולם ולכן אדה״ר שהי' בו חכמה יתירה והשיג וידע השורש והתוכן של כל מין ומין הי' יכול לקרואם בשם האמיתי, כפי שהא-ריך הרב המגיד¹⁸].

וי״ל ששיטת רש״י היא כאופן הב' הנ״ל, דבקריאת השמות היתה פעולה ע״י אדה״ר לגלות תכונות אלו, וע״פ זה מפרש רש״י „הוא שמו לעולם“, שפעולת אדה״ר היא פעולה תמידית ונצחית בדבר הנקרא בשם זה״י.

ג. והנה התחלת הענין בתורה ע״ד קריאת השמות היא „ויצר ה' אלקים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה“ הוא שמר, ואח״כ ממשיך אודות קריאת השמות בפועל – „ויקרא האדם שמות גר״.

ולכאורה מזה שהכתוב מתחיל בענין „ויצר ה״א גו״ (אף שסיפור בריאת הנבראים כבר נאמר לפני׳ בפרשה), יש להביא ראיה שקריאת השמות היא דבר הנוגע ופועל בגוף הנבראים, ולכן נאמר זה כהמשך ל„ויצר ה״א גו״ – יצירת הנבראים – כיון שקריאת שמותם הוי כגמר יצירתם.

אבל הרי כבר הביא רש״י¹⁶ מ„דברי אגדה״¹⁷, ד„יצירה זו לשון רידוי וכבוש

אע״פ שמפורש בכתובי׳ „וירדו בדגת הים“ – הרי אינו דומה הרידוי בדגים להרידוי בכל חית השדה וכו׳, שבהם שולט האדם בעודם בחיים ומשתמש בהם, משא״כ בדגים שהרדי׳ בהם היא באופן שמוציאם מן המים ועי״ז מתים ואוכלם¹⁴ כו״ – וכיון שהיא השתמשות מועטה, אין צורך שאדה״ר יקרא אותם בשמות.

ולדיעה שקרא שמות גם לדגים, ה״ז לפי שקריאת שמות היא (בעיקר) בשביל הבע״ח עצמם, שע״ז מתגלה טבעם ו-תכונתם¹⁵, וזה שייך גם בדגים.

ב. ויש לומר, שזהו תוכן פרש״י עה״פ¹⁶, „וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמר“ – „סרסוהו ופרשהו, כל נפש חיה אשר יקרא לו האדם שם הוא שמו לעולם“, דלכאורה מאי קמ״ל רש״י במה שהוסיף שזהו שמו „לעולם“? ואמאי לא פ׳ (כפשטות הלשון) שהשם שקרא אדה״ר הוא ע״י זה שהכיר טבעו ותכונתו של הדבר, בלשון הרד״ק „הוא שמו – הוא שמו הנאות לו לפי טבעו“, או כמ״ש בחזקוני „הוא השם הראוי לו, שהסכימה דעתו לדעת בורא״ו¹⁷.

(12) א. כו. שם, כח.

(13) ועד״ז „בכל רמש״ ואפילו בעוף שמים (ולהעיר מפרש״י א. כו: בחיות ובהמות ואינו מזכיר עוף ורמש״). אבל לכאורה בדגים הוא פחות גם מזה. וראה סנהדרין שבהערה הבאה.

(14) ראה סנהדרין נט, ב (צוין בצפצפ״נ שב-הערה הבאה). אבל מובן שאינו דומה להרדי׳ בחיות ובהמות.

(15) להעיר מב' האופנים שבצפצפ״נ עה״ת כאן (א. יט. כ), דהשם שנתן לו אדה״ר הוא מין הסגולה שיש בו, או שהוא בכדי לקנותם. ע״ש. וראה צפצפ״נ למס' סופרים פ״א (הועתק בצ״פ כללי התוהמ״צ ערך ש כלל כקב).

(16) ב, יט.

(17) ראה גם מדרש תהלים מזמור ח.

(18) בספר אור תורה בתחלתו ד, סעי׳ ואילך.

וראה מדרש תהלים שם. של״ה יד, א. לט, ב – בהגהה. פני דוד עה״ת כאן אות ט. ועוד.

(19) וראה פ׳ ר״י בכור שור.

(20) ב״ר פ״ז שם.

יתבונן בטבעם כו' (ע"י קריאת שמות) עד שיבוא לידי הכרה שאין עזר כנגדו – (הרי)

כיון שכל עניני התורה הם בתכלית הדיוק, מסתבר לומר, דזה שנאמר ע"ד קריאת שמות בתוך פרשת בריאת חוה הוא (לא רק לפי שע"י קריאת השמות נתברר לאדה"ר שאין בהם מי שיהי' עזר כנגדו, אלא) בעיקר לפי שיש בזה שייכות גם בתוכן ענינם].

ד. ונ"ל שלכו"ע קריאת שמות ד-אדה"ר היתה בזה פעולה בהנקראים בשם, אלא שיש בזה שני אופנים, כד-לקמן.

ובהקדים: בבריאת העולם – ב' עני-נים: (א) עצם הבריאה ע"י הקב"ה היא באופן שנתהווה דבר בפ"ע, שלא ניכר בו שמציאותו היא מהקב"ה. (ב) מטרת הבריאה היא – "ויניחיהו בגן עדן ל-עבדה ולשמרה"²¹, שהאדם ע"י עבודתו יפעול בעולם ובכל דבר שבו שיהי' בטל להקב"ה [וכמו שעשה אדה"ר תיכף כשנברא – ביום ו' – שדרש מכל הנבראים שיקבלו על עצמם מלכותו ושל-טונו של הבורא בהכריזו, "בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושהנו"²²]. ועד שיגלה בו אמיתית מציאותו, בלשון הרמב"ם²³ ש"כל הנמצאים . . לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו".

ועפ"ז י"ל שהם שני האופנים בפירוש תוכן קריאת השמות ע"י אדה"ר – אם הוי המשך וגמר גוף הבריאה שע"י

כמו כי תצור אל עיר²⁴ שכבשן תחת ידו של אדם", ולכאורה כן צריך לפרש לפי הדיעה שקריאת השמות היא רק לתועלת האדם, וכמובן גם ממ"ש בחזקוני, כנ"ל, דהשם שייך לרד"י עליהם²⁵.

אבל מ"מ משמע מכללות תוכן הפר-שה שקריאת השמות הייתה בה פעולה בהנקרא בשם – שהרי הפסוקים ע"ד קריאת שמות נאמרו בתוך הפרשה ד-עשיית עזר כנגדו (יצירת חוה), שמזה משמע שגם קריאת שמות להנבראים הוא שייך לדבר הנקרא בשם בדוגמת יצירת חוה שהיא גמר בריאתה (ודעהאדם).

[ואף שמפרשים²⁶ המשך הכתובים, דכשנאמר הקב"ה "אעשה לו עזר כנג-דו"²⁷, הביא לפניו כל חית השדה וכו' לקרות להם שמות היינו להתבונן ול-הכיר טבעם, ולאחרי שראה והבין אדם בהם ובשמותם וראה שאין בנבראים הראוי להיות לו עזר כנגדו, "ולאדם לא מצא עזר כנגדו", אז "ויפל" ²⁸ה"א גו' ויקח אחת מצלעותיו גו' ויבן ה"א את הצלע גו' ויביאה אל האדם"²⁹ – הרי

(נוסף על זה שצ"ע בעצם הפירוש, דכיון שכלפי שמיא גליא שאין בנבראים מי שראוי להיות עזר כנגדו, מה טעם הביא אותם כולם לפני אדה"ר שהוא

(21) שופטים ב, יט.

(22) ובלשון הצפ"ע הנ"ל "כדי לקנותם".

(23) ראה רמב"ן כאן פסוק יט, כ. צור המור

ואברבנאל כאן. ועוד.

(24) ב, יח.

(25) ב, כא-כב.

(26) ולכאורה זהו הטעם שרש"י בפש"מ אינו

מתרץ מדוע לא קרא אדה"ר שמות להדגים, כיון שהפסוקים דקריאת שמות בפש"מ הם בפרשה ד"אעשה לו עזר כנגדו" אולי ימצא מחית השדה וכו' שיוכל להיות לעזר (ולהשתמשות) לו, ובנוגע לדגים אין קס"ד כזה, וכמ"ש באברבנאל כאן.

(27) ב, טו. וראה תיב"ע ותי"ש.

(28) תהלים צה, ו. וראה זח"א רכא, ב. ח"ג קז,

ב. תקנ"ז תנ"י (ז, ב). ועד"ז בפדר"א פ"א. וראה

אוה"ת וארא ס"ע רלו ואילך.

(29) ריש ה' יסוה"ת.

ויש לפרש ענין קריאת שמות ע"י אדה"ר בעומק יותר – שזה חלק מ- עבודתו דהאדם, לפעול ביטול בנב- ראים:

ידועים דברי רבינו הזקן³⁷, שכל הנבראים שבעולם, השמות שנקראו בהם בלשון הקודש הן הן אותיות הדיבור של הקב"ה המהות והמחיות נברא פרטי זה, ומקור כל השמות הוא מעשרה מאמרות שבחבורה (שבהם נברא העולם), כי אף שלא נזכרו כל שמות הנבראים בעשרה מאמרות, הרי הם משתלשלים מעשרה מאמרות ע"י צירופים וחילופים ותמורות האותיות – שלפי זה מובן, ששמות הנבראים הם ענין עצמי בהם, שתיכף בתחלת התהוותו של הנברא יש לו שמו שהוא חיותו.

ואם כן, הרי קריאת שמות ע"י אדה"ר לאחר התהוותם הו"ע נעלה יותר.

ויש לומר הביאור בזה:

אף שכל נברא יש בו כח אלקי המחי' אותו, והוא שמו אשר נקרא בו בלה"ק (שמקורו מעשרה מאמרות כנ"ל), מ"מ, אין חיות זה בגילוי בהנברא, ובפרט שאין הנבראים מרגישים החיות האלקי שבהם ואיך שכל מציאותם אינה אלא מאמית המצאו, ועד שיש מקום לטעות ש"לי יאורי ואני עשיתיני"³⁸. וזהו"ע "ויקרא האדם שמות גו'" – שקריאה מורה על גילוי³⁹ – שאדה"ר קרא וגילה בכל נברא את החיות האלקי (שהוא "שמו"), ועי"ז פעל ביטול בכל הנב- ראים⁴⁰.

(37) שער היחוד והאמונה פ"א. ע"ש בארוכה.

וראה שם פ"ב.

(38) יחזקאל כג, ג. ועת"ז שם, ט.

(39) ראה תניא ספ"ז.

(40) ראה לקו"ת נצבים (מ), ב' בפ"י, וירדו ב' דגת הים ובעוף השמים.

הקב"ה, או שהוא בכלל מטרת הבריאה ופעולת האדם.

ה. ביאור הענין:

מצד עצם בריאת הקב"ה, אין בנב- ראים התחלקות למינים פרטיים אלא רק התחלקות כללית, לסוגים כללים. וכדמ- צינו בעשרה מאמרות שבהן נברא העו- למ⁴¹, שנתפרטו רק סוגים כללים [כמו: ביום ג' – תדשא הארץ דשא גו' עץ פרי גו'⁴²; ביום ה' – ישרצו המים שרץ גו' ועוף גו'⁴³; ביום ו' – בהמה ורמש וחיתו ארץ⁴⁴] – ולא⁴⁵ שמות של מינים פרטיים (כמו בבע"ח: שור, חמור, וכיו"ב).

וזהו תוכן ענין קריאת שמות ע"י אדה"ר, שע"י⁴⁶ נעשה כל מין ומין ניכר ונפרד בפ"ע.

[וכמו שהוא ע"ד ההלכה⁴⁷, שע"י קרי- אה בשמו הרי הוא קונה הדבר, והיינו שבזה מוציאו ומעתיקו מרשות אחרת (או מהפקר) לרשותו, וכן הוא בנתינת ה- שמות שבזה "מוציאים" אותו משייכותו (הכללית) למין הכללי שיהי' דבר פרטין.]

ולפי זה, פעולת אדה"ר בקריאת ש- מות היתה להשלים את הבריאה עצמה, שרק אז נגמר כל מין בתכונתו המבדלת אותו ממינים אחרים (שבאותו סוג).

(30) אבות רפ"ה.

(31) א, יא.

(32) א, יט.

(33) א, כד.

(34) ראה גם דברי רבינו הזקן (בשער היחוד

והאמונה) – הובאו לקמן בפנים.

(35) להעיר מהמבואר בענין "והלא במאמר אחד

יכול להבראות אלא כו'" (אבות שם), שמצד המאמר

אחד לא היתה התחלקות בנבראים ונחלקו ע"י שאר

ט' המאמרות (ראה מפרשי המשנה. וראה לקמן

בפנים בסוף הסעיף).

(36) ראה צפע"נ כאן, ומביא "ע' קידושין כב, ב

קורא לה" (כיצד במשיכה קורא לה והיא באה).

שלא נבראו להיות מציאות בפ"ע אלא תמיד מכוסים ומובלעים במים, וכל מציאותם היא המים⁴⁴ [וכמודגש בדין דכל שבים טהור⁴⁵, כיון שעיקר מציאותם הוא המים⁴⁶ (ועד שלדעת רשב"ג⁴⁷ כל שהוא מבריאית המים אינו חוצץ, דאמיתית מציאותם היא המים)]⁴⁸ – אין מקום לקריאת שמות⁴⁹ להפרידם ממקור

ובעומק יותר יש לומר: החיות ה' מתלבש בכל נברא הוא חיות מצומצם, שזהו תוכן ענין השתלשלות השמות מעשרה מאמרות שבתורה ע"י חילופים ותמורות כו' – שזהו צמצום וירידת החיות ממדרגה למדרגה, עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש ולהתהוות ממנו נברא פרטי⁴⁰. אבל, ע"י שאדה"ר קרא להם שמות, הרי קרא והמשיך וגילה בכל נברא גם מקור ושרש של שמו מעשימ, למעלה מכפי שיוורד ומתצמצם להיות נבראים פרטים אלה, ועד ל"מו" (צא) פי ה"י⁴¹ בעצמו, "שעליו אמרו⁴² ו- הלא במאמר אחד יכול להבראות, הוא המאמר הכולל כל העשרה מאמרות וממנו נמשכו ונתחלקו עשרה מאמרות פרטיים" (וכמבואר בלקו"ת⁴³).

ו. ויש לומר שזהו היסוד לשתי הדיעות (הנ"ל) אם אדה"ר קרא שמות גם לדגי הים, או רק לכל הבהמה ולחית השדה גו'.

לפי האופן הא' (כמשמעות פשטות הכתובים) שקריאת השמות ע"י אדה"ר היתה להגדיר טבעו הפרטי של כל נברא, והיינו הפרדת מציאותם ממקורם – ה"ז רק בברואים שביבשה (כל הבהמה ועוף השמים וחית השדה), שמתחלה נבראו באופן כזה שהם מובדלים ונפרדים ממקורם: משא"כ⁴⁴ בדגים שבים

פתח אלי"הם המתהווים וחיים וקיימים מכחות והמשכות ונעלמות כמו אותי' המחשבה שבנשמת האדם עד"מ ועלמין דאתגליין (תקו"ז שם) נבראו וחיים מהתגלות שנתגלו כחות והמשכות הנעלמות הנקראות בשם אותי' המחשב' וכשהו בבחי' התגלות להחיות' עלמין דאתגליין נקראות בשם מאמרות ודבר ה' ורוח פיו כמו אותיות הדבור באדם עד"מ כו" (שער היחוד והאמונה פ"א (פח), ב).

44. ראה ביאורו⁴⁵ לאדמו"ר האמצעי בשלח (מא, סע"ג ואילך). תרו"ח בראשית (ח"ב) ד"ה ויתן לך (פ"ז). ביאורו⁴⁶ להצ"ח ח"א ע' רו ואילך. ובכ"מ. 45. כלים פ"ז מ"ג. רמב"ם הל' טומאת מת רפ"ו.

46. ראה מדרש תלפיות ענף אדה"ר (כ, ד – בהוצאת ווארשא, תרל"ה) בשם ספר סודי רוא חיות המימיות אינן מקבלין טומאה כי האדם לא קרא להם שם⁴⁷. והיינו, דכיון שלא נגמרה (נצטיירה) מציאותם אינם מקבלים טומאה (ראה כלי חמדה ריש פרשתנו אות ב'). וראה מאמרי אדה"ר הקצרים ע' תנה. 47. מקואות פ"ז מ"ז. ידים פ"ב מ"ב. ולהעיר שברמב"ם הל' מקואות (פ"ח ה"א) ובשו"ע (יו"ד ס"א סל"ג) פסקו כוותי' דמותר להטביל בו (כ' זבחים כב, א), אף שלא פסקו כוותי' בנוגע לשיעור דשפופרת הנוד, דהרמב"ם (שם ה"ו) ושו"ע (שם סנ"ב) פסקו דהם ממעטין בהשעור. וכבר שקויט בתו"ט מקואות שם. ועוד. וראה בהנסמך בלקו"ש חכ"ז ע' 241 הערה 45.

48. ולהעיר גם מהדיעה שהדגים לא מתו במבול (פרש"י נח ז, כב. מסנהדרין קה, סע"א. ושו"ע) כיון "שלא היו בכי השחית כל בשר" (מדרש לקח טוב נח שם).

49. וע"פ המבואר בשער היחוד והאמונה שם, שחיות כל דבר הוא השם שלו שהן האותיות מעשרה מאמרות שירדו כו' להחיות נברא זה, צ"ל לכאורה,

40. שער היחוד והאמונה שם (פ"א).

41. לשון הכתוב – עקב ח, ג.

42. נשא כו, ב (וראה גם שם כז, א). וראה מאמרי אדה"ר – אתהלך לאזוני ע' נט. ובכ"מ. וראה בארוכה בכללות ביאור ענין קריאת שמות אדה"ר – לקו"ש חט"ז ע' 13 ואילך.

43. כי כל הנבראים שבעולם שלמטה שרשם מעולמות שלמעלה, וב' סוגים אלה (נבראים ש' ביבשה ונבראים שבים) בשרשם, הם שני מיני עולמות עלמין סתמין דלא אתגליין (הקדמת תקו"ז

רם (יותר מן הפירוד שמצד עצם בריאתם) כי תוכן מציאותם מצד בריאת הקב"ה⁵⁰ הוא לא להיות נפרדים⁵¹.

ובזה יש לבאר עומק כוונת דברי הראשונים הנ"ל⁵² בטעם שלא קרא אדה"ר שמות לדגים, שא"א שיבואו לפני האדם כי אין "חיותם כ"א במים וכשיצא אים מן המים ימותו" – שאין זה טעם וסיבה חיצונית, שא"א שיוכאו לפני אדה"ר שיקרא להם שמות, אלא שזהו בהתאם לתוכן ענין השמות, דכיון ש- מציאות הדגים היא התכללות במקורם ולא פירוד ויציאה חוץ למקורם, לכן אין מקום לקריאת שמות לדגים.

אבל לפי הביאור הפנימי הנ"ל דענין קריאת שמות הוא להשלים מטרת בריאת כל הנבראים, לקרוא ולהמשיך בהם החיות ממקורם ושרשם, שע"ז יוכלו ב"מוצא פי ה'"⁵³ מקור ושורש התהוותם כנ"ל – ה"ז בכל הנבראים, לא רק ברואים שביבשה, שבגלוי הם נפרדים ממקורם, אלא גם בדגים שבים⁵⁴, כי מציאותם כפי שהיא למטה היא מציאות נברא, אלא שאמיתת מציאותם היא מי הים⁵⁵, ועבודת האדם היא לפעול בהם ביטול והתכללות במקורם, ביטול ל- מעלה מזה.

וי"ל שזהו בהתאם לתוכן בריאת ויצירת חוה המבואר בפרשה זו: בחי' צונית הדברים (יצירתה של) חוה הביאה לידי ירידה באדה"ר, כפשוטו לחטא עה"ד שגרם ירידה באדם ובכל הבריאה כולה: ולאידך – מטרת בריאתה היתה לפעול עלי' בהבריאה כמ"ש⁵⁴ "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל החי' הרומשת על הארץ", וע"י שהאדם ממלא שליחותו בעולם ומלאו את הארץ ה"ז פועל עלי' שלא בערך בהאדם עצמו.

(משיחות ש"פ בראשית תשל"ז, תשמ"ז)

דשמות של ברואים שבים כו' אינם בהתגלות כ"כ. ולהעיר דשם של דגים המפורש בכתוב (ישעי' כו, תהלים עד, יד. ועוד) וברז"ל (ראה רש"י פרשתנו א, כא. מב"ב עד, ב. ב"ר פ"ז, ד. תיב"ע עה"פ בראשית שם) הוא רק "לחיות", ש"לחיותו הוא לשון התחברות כמו (ויצא כט, לד) הפעם ילדה אשי אלי' (לקו"ת שמיני יח, ב. וראה גם לקו"ת פינחס עז, ג. תו"א כג, ב). – וראה שיחת יום שמח"ת תשמ"ט.

50 ואולי י"ל שלכן לא נאמר בפסוק שקרא שמות לרמשים כו' וכיו"ב, כי כיון "שהם נמוכים ורומשים על הארץ ונראים כאילו נגזרים שאין הילוכן ניכר" (לשון רש"י פרשתנו א, כד), הרי בריאתם מתחילה היא כאופן כזה שאין ניכרת (כ"כ) הבדלתם מן הארץ. ובמדרש הנ"ל הערה 5 – שבו נאמר שקרא שמות גם לדגים – הובא גם "ולשרצים וליתושים וכו' ולכל בריות שבעולם".

51 ראה לקו"ת בלק (סז, ג) דהשמות הוא רק להנבראים דעלמא דאתגליין, משא"כ בנבראים דעלמא דאתכסיא. וראה לקו"ת בהר מג, א.

52 ראה לעיל ס"א ובהנסמך שם.

53 וראה ד"ה וראיתי אני תרס"ב (סד"מ תר"ס) ס"ב ע' שנ ואילך, שגם דגים אף שהם בטלים הם מציאות נבראים. וע"ש שעד"ז הוא בנבראים דעלמא דאתכסיא.

54 פרשתנו א, כח.

בראשית ב

קין נאמר¹ "ויהי (קין) בונה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך", ובחנוך מצאצאי שת נאמר² "ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים", והיינו דבנוגע לחנוך בנו של קין מודגש בתורה ענין של "בנין" וקיום (היפך ענינו של קין), ואילו בנוגע לחנוך שבא משת, מפורש בו היפך ענין של קיום (הושתת העולם), ואיננו³.

גם צ"ב, דהנה זה פשוט שכל הפרטים שנאמרו ונתפרשו בתורה בסיפור "תולדות אדם"⁴ נוגעים להמשך תולדות אדם במשך הדורות שלאח⁵. וכמובן בפשטות, דמזה שהתורה מספרת רק פרטים אלו ממה שאירע במשך יותר מאלף שנה, אף שהיו הרבה מאורעות במשך הזמן ההוא, מובן, שרק בפרטים אלו יש ענין להמשך הדורות⁶. ועפ"י צ"ע: מזה שהתורה מפרטת בחנוך שמבני בניו של שת, "ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו האלקים", הרי זה מובן בפשטות (נוסף על דרשת רז"ל⁷), כי זהו

א. לאחר סיפור בריאת העולם ואדם וכו', מסופר בפ' בראשית אודות צאצאי-הם ותולדותם של שני בניו של אדם, קין ושת⁸. ובפשטות, הרי הם חלוקים זה מזה מן הקצה אל הקצה, דקין מורה על היפך בנין העולם, שהרג את הבל⁹, והי' נע ונד בארץ¹⁰, ואילו שת הרי ממנו הושתת העולם¹¹, דלאחר המבול ה' בנין העולם ע"י נח¹², מזרע שת.

ומצינו בזה דבר פלא, שלשניהם ה' צאצא בשם חנוך – בנו של קין ואחד מצאצאי שת – ובשניהם מודגש תוכן הפכי משל אביהם: בקשר לחנוך בנו של

(1) ד, יז ואילך.

(2) ד, כה-כו. ה, ו ואילך.

(3) ד, ח.

(4) ד, יב ואילך ובמדרשי רז"ל ופרש"י שם. וראה פרש"י (ד, כד מב"ר – ראה שם פכ"ג, ד): נגזרה גזירה לכלות זרעו של קין לאחר שבעה דורות. אבל במרז"ל שני (פרש"י ד, כב מב"ר פכ"ג, ג) א' מיוצאי חלציו של קין ניצל במבול – "נעמה היא אשתו של נח" (וראה מפרשי רש"י שם ד, כד) כמה שאמרו "למחר המבול בא ושוטף את הכל", אם גזירת כליון זרעו של קין וגזירת המבול גזירה אחת היא. וראה רמב"ן עה"פ: א"כ נשאר לקין זכר מעט בעולם.

(5) רמב"ן ה, ג. וראה ת"ז תס"ט (קי, א). ת"ע (קט, סע"ב ואילך).

(6) ראה רש"י ה, כח.

(7) ראה לקוטי לוי יצחק ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומחזיל ריש ע' ח: וע"כ לומר שהב' בחי' למך שמקין ושמשות יש להם שייכות זה לזה כי הרי שמם אחד הוא ושנים מיוצאי חלציו קין ושנים מיוצאי חלציו שת שווים בשמותיהם זה לזה והם חנוך ולמך מקין וכן חנוך ומשח. וראה ת"ז ת"ע בתחלתו.

(8) ה, יח ואילך.

(9) ד, יז.

(10) ה, כד.

(11) דנלקח לפני זמנו כפרש"י ומדרשים עה"פ.

(12) ל' הכתוב ה, א.

אבל להעיר שכתוב זה נאמר לאחר פרשת קין ותולדותיו ובהמשך הכתובים שם ואילך לא נזכר מפורש ע"ד קין ותולדותיו. וראה ב"ר פכ"ד, ה"ז. ולהעיר מרמב"ן עה"פ: ולפי דעתי ירמוז לכל התורה.

(13) ראה רמב"ן ד, יז בסופו א' הפירושים, דלקין היו יותר דורות ממה שנאמר בתורה, והכתוב לא ה' צריך לספר בהם רק באלה, להודיע מי היו המתחילים בבנין הערים וכו'.

(14) ראה ב"ר פכ"ה, א.